

נח תשפ"ג: חבלה

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צ עמוד ב

מתני': החובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי - פטור, אחרים שחבלו בו - חייבים

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צא עמוד ב

מאן תנא דשמעת ליה דאמר: אין אדם רשאי לחבל בעצמו? אילימא האי תנא הוא, דתניא: בואך את דמכם לנפשותיכם אדרש - ר' אלעזר אומר: מיד נפשותיכם אדרש את דמכם; ודלמא קטלא שאני! אלא האי תנא הוא, דתניא: מקרעין על המת ולא מדרכי האמורי, אמר רבי אלעזר: שמעתי, שהמקרע על המת יותר מדאי - לוקה משום בל תשחית, וכ"ש גופו; ודלמא בגדים שאני, דפסידא דלא הדר הוא! כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכבדותא, ורב חסדא כד הוה מסגי ביני היזמי והגא, מדלי להו למאניה, אמר: זה מעלה ארוכה, וזה אינו מעלה ארוכה! אלא האי תנא הוא, דתניא: אמר ר"א הקפר ברבי, מה ת"ל: גוכפר עליו מאשר חטא על הנפש? וכי באיזה נפש חטא זה? אלא שציער עצמו מן היין, והלא דברים ק"ו: ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה.

בית הבחירה (מאירי) מסכת בבא קמא דף צא עמוד ב

זה שבארנו במשנה שאין אדם רשאי לחבול בעצמו מן התורה הוא שנאמר אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש ושמה תאמר דוקא בהריגה הא בחבלה מנין תלמוד לומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא אלא מפני שציער עצמו על היין והלא דברים קל וחומר ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה ומכל מקום לענין בשת ופחיתות אם אינו קפיד על עצמו ומפחית ומבייש את עצמו רשאי:

אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לחבול בעצמו אם נשבע שיחבול עצמו שבועה חלה עליו עד שאם לא חבל לזמן שקבע לעצמו חייב משום שבועת בטוי שאין זו מצוה גמורה אלא דברי סופרים והמקרא אינו אלא אסמכתא וכבר ביארנו במקומו שכל שהוא איסור סופרים שבועת בטוי חלה עליו ואינו נקרא נשבע לבטל את המצוה ומכל מקום אם נשבע לחבול באחר כגון שאכה את פלוני ואפצע את מחו או אקללנו ואגזול את ממונו או אמסרנו לאנס או למלכות אפילו היה בידו לעשות פטור מפני שהוא מוזהר בתורה בהדיא שלא לעשות כן ככתוב לא יוסיף נשבע שיסגף את עצמו וישב בתענית שבועה חלה עליו נשבע שיושיב אחרים בתענית כגון שיצניעם בבתי כלאים ולא יניח להביא להם לאכול אין שבועה חלה עליו וכן כל כיוצא בזה כמו שיתבאר במקומו:

פנים יפות בראשית פרשת לך לך פרק יז פסוק א

ומה שהקשו המפרשים כיון שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה, א"כ מפני מה לא קיים מצות מילה קודם שנצטוה, נראה באיסור חובל נאסר גם בני נח כדפירש רש"י [לעיל ט, ה] בפ' אך את דמכם לנפשותיכם לחובל דם עצמו, וה"ה חובל בכלל, כדאיתא בסוף פרק החובל [צא ב] דלאו דוקא קטלה, אלא אפילו חבלה בעצמו, וא"כ לא היה רשאי בשביל החומרא שהחמיר על עצמו במה שלא נצטוה לדחות איסור חובל, ומטעם זה לא הניחוהו בני דורו שלא האמינו בנבואתו לדחות ולעבור על איסור חובל.

שם ב' קטעה כו', נ"ב ע' פסקי ריקאנטי סי' תקל"ח וביש"ש
יבמות ע"א ז' זכס' יריאים ז' י"ט ויש' כאן עוד
קושי' דכיון דקיי"ל דאינו גר עד שימול ויטבול א"כ קטיעה כו'
הלא הי' לו פגאי עוד לטבול וידע שלא יעשה גר עפ"י הלכה
א"כ איך הותר לו למול הא ה"ל חובל בעלמו דגס ז"ג מלווה
ע"ז מקרא דאך את דמכס לגפשימיכם אדרוש ויל"ע בזה זכ"ר
עיה"כ הנ"ל אך את דמכס ונו' וזכ"ק ל"א ז' וע' ריב"א עה"ת
פ' לך עה"כ ואברהם בן חשעים שנה דלכך לא מל אברהם עד
שילטוהו אף שקיים כל המלות עד שלא ניתנו היינו משום שלא
רצה לחבול בעלמו ע"ש ואין מבורר אם כוונתו לאיסור ממס
דהי' הכור בזה מדין ז"נ:

גליוני השי"ס - ב (נשים, נזיקין) / ענגיל, יוסף בן יהודה / עמוד 248
הודפס מאתר אוצר החכמה

משך חכמה בראשית פרשת וישלח פרק לד פסוק כב

(כב) אך בזאת יאותו לנו האנשים וגו' מקניהם וגו' ויהרגו כל זכר. אפשר כי בן נח נצטווה שלא לחבול בעצמו, וכתוב (בראשית ט, ה) "אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש". אך אם כיוונו לשם שמים, הלא נתגירו. אך המה לא נתכוונו לגירות, רק לקחת נשיהם ומקניהם, וחבלו בעצמם שלא כדין, ודו"ק:

תוספתא מסכת בבא קמא (ליברמן) פרק ט

וכשם שחייב על נזקי חבירו כך הוא חייב על נזקי עצמו הוא עצמו שרק וטס בפניו כנגד חבירו מתלש בשערו מקרע את כסותו משבר את כליו מפזר את מעותיו בחמתו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים שנ' ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש

רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ה

הלכה א

אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו, ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישראל בין קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון הרי זה עובר בלא תעשה, שנ' +דברים כ"ה ג'+ לא יוסיף להכותו, אם הזהירה תורה שלא להוסיף בהכאת החוטא קל וחומר למכה את הצדיק.

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף צא עמוד ב

רב חסדא כי הוה מסגי ביני קוצי הוה מדלי מאניה וכו'. שמעית מינה דאדם רשאי לחבול בעצמו ואינו רשאי לאבד ממונו וקיימא לן כרב חסדא דבתרא הוא. הרמ"ה ז"ל בפריטיו.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות חובל בחבירו סימן תכ

סעיף א

[א] אסור לאדם להכות חבירו; [ב] ואם הכהו עובר בלאו, {א} שנאמר: פן יוסיף (דברים כה, ג). ג] ואם הקפידה תורה {ב} בהכאת רשע שלא להכותו יותר על רשעו, קל וחומר בהכאת צדיק. והמרים יד על חבירו להכותו, {ג} אף על פי שלא הכהו, נקרא רשע. הגה: וע"ל סי' תכ"א סעיף י"ג. ודין הכאת איש לאשתו, עיין בא"ה סי' קנ"ד. יש אומרים {ד} דיש חרם קדמונים באדם המכה לחבירו, [ד] וצריכין <א> להתיר לו כדי לצרפו למנין עשרה, ומיד שמקבל עליו לעשות דין, מתירין לו אף על פי שאין (המוכה) מתרצה (מהר"ם מריזבורג והג"מ פ' החובל).

שבתתי וראיתי צם' קילר להגאון מוהר"י לרפותם צד' ח'
 מדפי הספר שכ' בזה דברים מגומגמין למעי' היטב
 בסוגי' דהחובל הג"ל ובסנהדרין (דף פ"ט ע"ב) אמנם זאת
 נראה גם מדבריו ז"ל שס"ל לחלק בין הכאה גרידא לזוה מהני
 נתינת רשות שיהי' מותר להכותו ובין חבלה וכדאמרו ויותר
 נראה לומר דבחבלה כיון דאסור לחבול בעלמו מה"ת נתינת
 רשות שלו לא מעלה ולא מוריד והוי תמיד כמו בע"כ לענין
 איסור ואיכא לאו דלא יוסיף ג"כ ומדוקדק בזה לשון הר"מ ז"ל
 דבמכה כתב דרך בזיון משא"כ בחבלה תמיד איכא הלאו וכ"כ
 להוכיח מסוגיות הגמ' סנהדרין (דף פ"ד ע"ב) דרב לא שביק
 לברי' למשקל לי' סילוא מר ברי' דרבינא לא שביק לברי'
 למפתח לי' כוותא דילמא חביל צי' והוי שיגנת איסור ומקשינן
 בגמ' א"ה אחר נמי והרלינן אחר שיגנת לאו צט. שיגנת חנק
 נראה מבואר מהסוגיא דאפי' אם הוא מדעתו איכא בחבלה הלאו
 דלא יוסיף ויש להעיר קלת בלשון הר"מ ז"ל פ"ה מה' ממרים
 ה"ז עיי"ש היטב בסיוס הד' שכ' בזה"ל הר"ז מקיז וחותר כפ"מ
 שירשבו לעשות עכ"ז נראה קלת דס"ל לרבינו ז"ל דתלי' ברעת
 האב ואכמ"ל יותר בזה :

תורת ישראל - א / פלוצק, מאיר דן רפאל בן חיים יצחק / עמוד 90
 הודפס מאתר אוצר החכמה

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן סו
 אם נערה מותרת ליפות עצמה ע"י נתוח שהוא חבלה בגופה.
 כ' אדר תשכ"ד.

נשאלתי בנערה שרוצה ליפות עצמה כדי שיקפצו עליה לקדשה ע"י מה שהמציאו עתה הרופאים ע"י נתוח שהוא חבלה
 בגופה אם מותרת מצד האיסור לחבול בעצמו. והנה בתוס' ב"ק דף צ"א ע"ב ד"ה אלא איתא דאסור לחבול בעצמו
 אפילו לצורך כהא דאשה שטפחה על ראשה להרויח כאיסר שמן. וא"כ אף שכאן הוא צורך גדול הא יש לכאורה לאסור

דדוחק לחלק בין צורך קטן לצורך גדול כל זמן שלא מצינו בפירושו. אך הא יקשה ע"ז מהא דמסיק דהאי תנא הוא ר"א הקפר ברבי שסובר דנזיר הוא חוטא שציער עצמו מן היין וק"ו להמצער עצמו בחבלה, שודאי מסתבר שאם יש לו הנאת ממון או שאר הנאה כשיצער עצמו ולא ישתה יין שלא יהיה אסור, א"כ גם החובל בעצמו שילפינן מזה אף שהוא מק"ו אין לאסור כשהוא לצורך הרוחת ממון או לשאר צרכים ואיך כתבו התוס' שאפילו לצורך אסור לחבול בעצמו.

... ויש להביא ראיה לשיטת הרמב"ם מהא דאמר בב"ק שם /דף צ"א/ ר"ח כד הוה מסגי ביני היזמי והגא מדלי להו למאניה אמר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה ואם כל חובל חייב איך היה מותר לו לילך ביני היזמי והגא בלא בגדים שיחבול בעצמו הא יעבור אאיסור חובל בעצמו ואף שאינו מתכוין הא היה פסיק רישיה דדוחק לומר דהיה באופן שלא היה פ"ר =פסיק רישא=, ולכן צריך לומר דהאיסור חובל הוא רק דרך נציון וכיון שהיה הליכתו לצורך הרי אין זה דרך נציון וליכא האיסור. ונצטרך לומר דלצורך שאסור הוא דברים שעושה אותם לכוונת צער כהא שמקרע על המת שהוא להצטער ביותר מצד צערו על המת ורוצה להשחית, אבל לפ"ז גם בחובל בעצמו כמשרט על המת יש לאסור שהרצון והצורך הוא הצער מזה שזהו דרך נציון ובזיון שזה אסור אף שהוא לצורך דהרצון להצטער נחשב לו צורך, דבכל אופן אסרה תורה, ויקשה מהא דעל שריטה למת הצורך לקרא אחר ועל שריטה לצער אחר כעל ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ליכא האיסור כדאיתא במכות דף כ' ע"ב, ודוחק לומר דהוא לעוד לאו והמיעוט לביתו שנפל הוא מיעוט מאותו האיסור אבל אסור מדין חובל בעצמו, דהא בתוס' סנהדרין דף ס"ח ע"א איתא טעם על ר"ע שהכה במיתת ר"א את בשרו עד שדמו שותת לארץ שמשום שרט לנפש ליכא דמשום תורה קעביד כדאמר אין לי שולחני להרצות, והא עדיין יקשה דהיה אסור משום חובל בעצמו ור"ע דמתני' הא סובר דאסור לחבול בעצמו ודוחק לומר דהוא רק כר"ע דברייתא ודלא כרבא שסובר דגם לר"ע דברייתא אסור בחבלה דהי"ל להקשות מברייתא דסנהדרין. ואין לומר דהשריטה הוא כבוד להמת שמצטערין עברו כל כך עד שמשרטין ומתגודדין בבשרם שלכן אין זה דרך נציון, שאף בשביל כבוד המת הרי הוא דרך נציון ובזיון כיון דהכבוד הצער והבזיון בשבילו. וצריך לומר שהוא משקיט צערו בזה כהא דבשבת דף ק"ה ע"ב שפרש"י על מקרע בחמתו דא"ר אבין דהוא מתקן דקעביד נחת רוח ליצרו שמשכך את חמתו, וכן הוא גם בחבלת עצמו משכך ומשקיט צערו וחמתו שיש לו מהמת ולכן אין זה דרך נציון ובזיון שמצד איסור חובל בעצמו ליכא רק משום איסור האחר דשריטה על מת ועל ביתו שנפל וספינתו שנטבעה ליכא האיסור ור"ע היה מותר מצד צערו על התורה להשקיט צערו. שוב הראו לי שבערוך לנר יבמות דף י"ג סע"ב הקשה זה ומה שתירץ דמשום כבוד התורה מותר כמו שליכא משום בל תשחית בעוקרין על המלכים, לא נכון כלל דליכא בזה שום כבוד להתורה והתורה הא מאסה בכבוד כזה ולא הוזכר בתוס' לשון כבוד אלא אתורה היה מצטער כדאמר אין לי שולחני וכן הוא בש"ך יו"ד סימן ק"פ סק"י, וכן מה שתירץ שהיה שלא במתכוין דלא חשב שיצא דם בהכאתו כהא דרבא בשבת דף פ"ח ע"א שהיה מונח אצבעתא ידיה תותי כרעא לא נכון כלל דהתם היה מונח האצבע שלא באופן הכאה וצער רק שנזדמן שהרגל היה ממעך ולא היה לו לחשוב על זה שייך לומר שהיה שלא במתכוין אבל היכא שהוא מכה בכוונה להצטער שיש לו ודאי לאסוקי אדעתיה שיצא דם איך שייך להחשיבו שלא במתכוין, וכן לא מתורץ מה שסובר הב"י יו"ד שם דעל צער אחר שרי וכן פסק הרמ"א שם סעי' ו'. אלא צריך לומר כדבארתי.

... ועוד יש ראיה מהא דבסנהדרין דף פ"ט ע"ב בעובדא דמיכה דאמר לחבריה הכני נא שנענש בהכאת הארי על שמאן להכותו שהקשה הגמ' מנא ידע דאיענש ותירץ היכא דמוחזק שאני והוצרך להוכיח מאברהם בהר המוריה ומאליהו בהר הכרמל ולא הוכיח מזה גופיה דאי לא תימא הכי היה אסור לשמוע לו משום לאו דלא יוסיף, אלמא דמצד לאו דלא יוסיף היה מותר דכיון דאמר לו שיקהו בדבר ה' הרי אין זה דרך נציון ובזיון אף אם אינו מוחזק עדיין לנביא ואינו רשאי להאמינו לעבור על איסור, דמ"מ כיון שהוא אומר שיקהו לא מפני שהוא רוצה לחבול בעצמו אלא שהוא בדבר ה' הרי בכל אופן כיון שסובר כן אינו דרך נציון ובזיון, וגם רשאי להאמינו כיון שהוא אדם גדול וחכם וראוי לנבואה ואף שחייב להאמין הוא רק כשעשה אות ומופת כדאיתא ברמב"ם סוף פ"ז מיסוה"ת מ"מ רשאי להאמינו כשהוא ראוי לנבואה וכיון שאם האמת כדבריו ליכא איסור כלל, ואינו דחוי על האיסור מצד ציוי הנביא שע"ז אינו רשאי להאמינו אלא בנתינת אות או במוחזק, אבל אם האיסור דחובל היה בכל אופן ורק משום ציוי הנביא היה מחוייב לעבור על איסור חובל היה הוכחה מזה גופיה דנביא מוחזק שאני שלא צריך אות וא"כ הוא ראיה להרמב"ם.

ולכן נראה מזה שיש להתיר להנערה ליפות עצמה אף שהוא ע"י חבלה כיון שאינו דרך נציון ובזיון אלא אדרבה לטובתה. ...

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן לו

אבל אחרי שתירצו שאינו מצד זלזול שאדרבה הוא טובתם אמרינן בפשיטות שלכולי עלמא הוא טובתם, ואף אם נמצא כאלו שמזלזלין בחיי שעה אף שלא מחמת שמאסו בחייהן בטלה דעתם.

והנה כפי שכתב כתר"ה בסוף, דרופאים המומחים אמרו שאם ישכב במטה ולא ילך יכול לחיות עוד כמה שנים בלי ניתוח אלא שע"י הניתוח יהיה אותן השנים בלא צער ויוכל לילך ולהתעסק בכל דבר כמו כל אדם, פשוט לע"ד שאסור לעשות ניתוח שהוא בסכנה שאם לא יעלה בטוב ימות בשביל ספק שאם יעלה יפה יהיה אותן הימים בלא צער, ותמיהני על שכתר"ה מסתפק בזה. ואדרבה הא יש להסתפק אם מותר לעשות ניתוח אף כזה שאין בו סכנה דעכ"פ הא איכא איסור חובל דאף בעצמו אסור לחבול. אבל מסתבר מאחר שהוא לכוונת רפואה ליכא איסור, דהא ברמב"ם פ"ה מחובל ה"א כתב כל המכה אדם כשר מישראל דרך נציון ה"ז עובר בל"ת =בלא תעשה= ואיכא גירסא דרך בזיון, ומשמע שתנאי זה דדרך נציון או דרך בזיון קאי גם ארישא על הא דאסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחברו, וכיון שהוא בשביל רפואה הרי אינו ענין נציון ובזיון מותר. והא דבסנהדרין דף פ"ד בהא דרב לא שביק לבריה למישקל ליה סילוא ומקשה א"ה אחר נמי ומתריך אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק, אף שהכוונה הוא למישקל הסילוא ולא לנציון ובזיון, הוא משום דהחשש הוא שמא יעשה יותר מן הצורך משום שלא יזהר כראוי והיתרון הוא כמו נציון ובזיון דאי הזהירות כראוי בחבלת חברו הוא כמו דלא איכפת לו כל כך דזהו בזיון. ועיין בכ"מ פ"ה מממרים ה"ז שאף האיסור להוציא מאביו סילוא הוא רק מצד הגזירה דלמא חביל ביה טפי ממה שהוא כדרך הרפואה דהא כדרך הרפואה פטור ומותר כדפשטי אמוראי ור' דימי בר חיננא שם, והיתרון היה שייך להחשיבו גם לדרך בזיון. והוצרך לומר שהחלוק אחר מאביו הוא משום שהוא שגגת לאו. וכן מוכרחין לומר דהא גם איסור חובל בחברו הוא מאותו הלאו דלא יוסיף כמו במכה כדאיתא בכתובות דף ל"ב, וא"כ אין לחלק בין מכה לחובל, וכיון שבמכה הוא דוקא דרך נציון ובזיון גם בחובל הוא דוקא דרך נציון ובזיון, שלכן יש להתיר בליכא סכנה ע"י הניתוח אם החולה רוצה בזה. אבל כשאיכא חשש סכנה שהניתוח אפשר ימיתנו אסור מאחר דכשישכב במטה יכול לחיות כמה שנים בלא ניתוח

שו"ת יביע אומר חלק ח - חושן משפט סימן יב

ומכל מקום נראה באמת דבנ"ד שהאשה חפצה מאד להתנאות ביופיה ע"י ניתוח כזה, והניתוח נעשה ע"י הרדמה, ואינה מרגישה באותה שעה שום צער כלל, ואח"כ נהנית מזה באופן תמידי, והריוח יותר מן ההפסד והצער, בכה"ג שפיר דמי, ואין זה בכלל החובל בעצמו שאינו רשאי, ואע"פ שהתוס' ב"ק (צא ב) בד"ה אלא האי תנא, כתבו שאסור לחבול בעצמו אפ' לצורך, כגון אותה אשה שטפחה בשמן על ראשה וכו', וכ"כ בפסקי תוס' (שם אות רטו) שאסור לחבול בעצמו כדי להרויח ממון, מ"מ יש לחלק בין צורך לצורך, ולא כולוהו בחדא מחתא מחתינהו, ונידון שלנו שהיא נהנית בתמידות לזמן ארוך, ואילו הניתוח הוא בזמן קצר מאד, ועל ידי הרדמה, הרי זה בבחינת מה שאמרו (מועד קטן ט ב), אע"פ שמיצר עתה, שמח הוא לאחר זמן. וכל שכן אם יש לה צער ללכת כך, שבדאי שיש להתיר, וכמ"ש כיו"ב התוס' שבת (נ ב) בד"ה בשביל צערו, שאפילו אם אין לו צער אלא שמתבייש ללכת כך בין בני אדם, מותר, שאין לך צער גדול מזה. ע"ש. וכ"ש אשה שצערה יותר גדול, שאין אשה אלא ליופי (כתובות נט ב). וע"ע בתוס' תענית (ד א) ד"ה יכול, דגבי אשה לא דייק עלמא אלא ליופי. וכן במדרש ובפירושו רש"י (ר"פ חיי שרה), בת עשרים כבת שבע ליופי. ע"ש. ואם פנויה היא עושה כן כדי שיקפצו עליה בני אדם מהוגנים להנשא. ואם נשואה היא עושה כן כדי להתחבב על בעלה. וע"ע בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חיו"ד סי' רמט) בד"ה אבל, שכ' לדקדק מלשון הרמב"ם (פ"ה מהלכות חובל), כל המכה אדם דרך נציון [נוסחא אחרת נציון] עובר בלא תעשה, מוכח שלא אסרה תורה לחבול אלא דרך בזיון, דקרא יהיב טעמא פן יוסיף להכותו וכו' ונקלה אחיך לעיניך, הרי שהתורה חסה על בזיונו. גם בב"ק (צא ב) מדמה חבלה בגוף למקרה בגדיו שעובר על בל תשחית, והרי שם אינו חייב אלא בעושה דרך השחתה, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ו מהל' מלכים

ה"ח), כ"ש גופו שמעלה ארוכה שלא אסרה תורה אלא דרך בזיון וכו'. ע"ש. וסיוע לזה בשו"ת מהרל"ח בקונט' הסמיכה (ד"ס רע"ב) שדייק כן. ע"ש. ולפ"ז בניתוח שאינה עושה דרך בזיון, אלא אדרבה כדי לנאות וליפות עצמה אין בזה איסור חובל בעצמו כלל. [ושו"ר כן בשו"ת מנחת יצחק ח"ו (סי' קה אות ב) שאין בזה משום איסור חובל בעצמו, כיון שאינו דרך בזיון, והסתמך ג"כ על המהר"י אסאד הנ"ל. (וע"ע בספרו מנחת יצחק ח"א סי' לו אות ד). וכן כתב הגאון רבי משה פיינשטיין בתשובה שהובאה בספר הלכה ורפואה ח"א (עמוד שכג) להתיר בנ"ד מטעם זה. ע"ש. וע"ע להלן אות ג'. ובשדי חמד (פאת השדה, מערכת א' כלל מ'). ע"ש].

ג) אמנם ראיתי בשו"ת ציץ אליעזר חלק יא (ס"ס מא), שבתוך דבריו הביא מ"ש בשו"ת שערי צדק (חיו"ד סי' קמג), ע"ד הרמב"ם בפ"ה המשנה (ס"פ מקום שנהגו) שהחולה שלא ידרוש ברופאים כלל, הוא דומה לאדם רעב ואינו רוצה לאכול שבדאי ימות ברעב וכו', וכתב ע"ז, ולפע"ד כל מה שניתנה רשות לרופא לרפאות, לכ"ע היינו במכה או חולי שנתהוו אח"כ, אבל אם נולד כך, ואין לו שום כאב כלל, ורוצה לגשת לרופא שיתקן אותו ע"י רפאות, לא ידעתי מנין לנו להתיר דבר זה מדין תורה. וכגון בנ"ד באשה שאין לה שום כאב, אלא שאינה נכנסת להריון, והולכת לרופא שירפאנה שתוכל להתעבר וללדת, איני יודע מנ"ל להתיר דבר זה וכו'. וכתב ע"ז הרב ציץ אליעזר, ודבר גדול השמיענו בזה הגאון שערי צדק הנ"ל, ואע"פ שבדין ריפוי עקרות דבריו דחויים, ומנהג בנות ישראל יוכיח שבענין עקרות הולכות לדרוש ברופאים, אפ"ל ללא שום כאב, אבל יש לחידושו מקום בנוגע לניתוחים פלסטיים שנוהגים הרופאים בזמנינו לבצע בבני אדם ליפוי אבריהם, אף שאין להם שום כאב כלל, שבזה יש לאסור, שלא ע"ז אמרו שניתנה רשות לרופא "לרפאות". ויש לדעת כי אין צייר כאלהינו, והוא יתברך הטביע לכל אחד מברואיו בצלמו כדמותו ההולמת לו, ואין לסתור גזירת מלכו של עולם, ואין לגבב קולות בזה ע"פ מדרשים ואגדות המשבחים ומהללים את היופי לנשים, שעל כגון זה אמרו אין למדים מן האגדות והמדרשים וכו', ולכן נ"ל להלכה שאסור לאדם לעשות ניתוח פלסטי לשם גוי ויופי, וגם אסור לרופא לבצע ניתוח כזה שאינו אלא לשם יופי. עכת"ד. ואין דבריו מוכרחים, שכיון שעיקר דברי הרב שערי צדק אינם מחזוריים, ומעשים בכל יום שאשה שאינה נכנסת להריון, הולכת אצל רופא להתרפאות, וכמבואר בכל הפוסקים, (וע"ע בשו"ת משנה הלכות ח"ד סי' רמט מ"ש בזה), כך לענין זה כשיש לאדם צער ובושה מצורת פניו, מותר לו לעשות ניתוח שיהיה נאה ומקובל על הבריות, ואין בזה משום סותר גזירת מלכו של עולם, שגם ע"ז נאמר ורפא ירפא, שניתנה רשות לרופא לרפאות, וכו' הרמב"ן בתורת האדם (די"ג ע"א), שלא יאמרו הקב"ה מוחץ והוא מרפא וכו', והאי רשות, רשות דמצוה היא (ע' ביצה לו ב). ע"ש. וכ"ה בטור יו"ד (ר"ס שלו). ע"ש. גם מ"ש שעל כגון זה אמרו אין למדין מן האגדות, זה אינו, שידוע שזהו דוקא באגדה שחולקת על התלמוד שלנו, הלא"ה למדים ואין משיבים. וכמ"ש הכנה"ג (בכללי הש"ס אות ע). והפרי חדש (סימן קכח סעיף כ). וכ"כ ביד מלאכי (כלל עב). וכן מתבאר מדברי ר"ת שהובאו במחזיק ברכה (בקו"א סי' נא), ובספר יעיר און (מערכת א אות מב). וע"ע בשדי חמד (מערכת א כלל צה וצו). ובפאת השדה (מע' א כלל לט). ועוד. וראיתי בשו"ת מנחת יצחק ח"ו (סי' קה אות ב) שכתב, ובנוגע לניתוח פלסטי לשם תיקון ושיפור הצורה אשר נתקלקלה ע"י אסון, או שהיא משונה מיום הלידה, יש הערה גדולה מהדין שאסור לאדם להביא עצמו לידי סכנה, כמ"ש ביו"ד (סי' קטז) ובח"מ (סי' תכז). ואע"פ שיש סברא גדולה להיפך, שבדאי הבא לעשות ניתוח כזה עושה כן לצורך, ובפרט אם יש לו צער גדול וטירוף דעת מפני מצב מראהו, ולכן חפץ לשנות מראהו לטובה ע"י הניתוח, והרי הוא בכלל חולה, מ"מ איננו בכלל חולה שיש בו סכנה כדי להתיר לו עשיית ניתוח. וצ"ע. ע"כ. ובאמת שי"ל שמאחר שענינו הרואות שמעשים בכל יום שעושים הניתוח הזה, ורובא דרובא מהם אחר הניתוח חוזרים לבריאותם השלמה, אפ"ל אם יקרה אסון ח"ו לאחד מרובם, הרי זה בגדר דבר שאינו מתכוין, שמותר הוא לכתחלה בכל איסורי תורה, (וע' שבת כט: מו ב), ואין כאן פסיק רישיה כלל ועיקר...

וקבלתי משני עמודי ההוראה שבדורנו הגרש"ז אויערבאך שליט"א והגרי"ש אלישיב שליט"א שצריך להקפיד ולהטיף בגר שבא להתגייר כשהוא נימול או במי שנימול בפסול גם בעטרה עצמה [וכפי פסק החזו"א] וגם בעור שמעל העטרה [כפי פסק האבני נזר ודעמיה]. והוסיפו דאין לחוש לאיסור חבלה ופן יוסיף, כי אנן סהדי דניחא ליה לגר זה לבוא תחת כנפי השכינה באופן שעולה עפ"י הלכה בלא פקפוק, וחמיר ליה טפי צער זה שיחשב כנכרי אצל מקצת בתי דינים שבישראל, מצער קטן זה של הטפת דם.

אוצר הברית - ב / ויסברג, יוסף דוד בן משה דוב / עמוד 346
הודפס מאתר אוצר החכמה

פסקי דין - ירושלים דיני ממונות ובירורי יוחסין ז פס"ד המתחיל בעמוד תיג

ב

הנ"ל התקבל לגרות בבית דיננו בד"צ לגיור ביום י"ז סיון ש. ז. ונשלח לערוך ברית מילה בפיקוח המוהל הרב ש' שביצע את המילה ביום ו' תמוז. עפ"י הנחיות ביה"ד הרב ש' מצרף איתו דיינים קבועים הידועים לביה"ד כדי לערוך את המילה לשם גירות בפני בי"ד של שלושה כמבואר בשו"ע סי' רס"ח. משום מה [עמוד תיח] בנד"ד הדיינים הקבועים לא יכלו להגיע וצירף שני יהודים אחרים להשלים את הבי"ד. עפ"י עירנות של הרה"ג ר' א"ד לויין שליט"א בבי"ד לבירור יוחסין התברר שהדיין השלישי הינו גר. במקרה - ענינו של הגר הזה מתנהל בביה"ד שלנו, וככל הנראה הוא גר צדק לכל דבר, עם כל זה מאחר שמעשה הגירות נערך ע"י בי"ד מפוקפק, החלטנו לגייר אותו לחומרא (שעדיין לא בוצע).

שאלה: האם גר כשר לבי"ד של מילה לשם גרות. תשובה: עצם הדבר אם מילה לשם גירות זקוק לבי"ד של שלושה הינו מחלוקת הראשונים כמבואר בשו"ע סי' רס"ח סעי' ג. כמו"כ לא ברור אם גר יכול להצטרף לבי"ד של גירות.

התיעצנו עם מרן הגריש"א שליט"א, שהורה לנו - שמאחר וקיים בזה ספק אם זקוקים לבי"ד בשעת המילה, וכן ישנו הספק השני אם גר כשר להיות חבר ביה"ד, יש להכשיר את המילה ואין לערוך הטפת דם ברית לחומרא, אפי' אם המבקש יסכים לכך. הוסיף מרן שליט"א שאין צריך להוסיף עוד ספק שרופא דתי עמד במקום ליד המוהל, ואולי הוא יחשב כדיין, אע"פ שלא התכוון להעיד. נחום אייזנשטיין.

חתם סופר מסכת שבת דף קלג עמוד ב

המל' כל זמן שהוא עוסק וכו' בברייתא זו לא הוזכר שבת ורמב"ם מביא דין זה בחול, ונ"ל דלפי מאי דאמרין ר"פ הנחנקין גבי סילוא דגבי אחר בחול נמי איכא שגגת לאו ע"ש, א"כ ה"נ נהי גדול המל' עצמו וחוזר על ציצין שאינם מעכבים לא שייך חובל בעצמו משום דבעי לקיומי בנפשי' זה אלי ואנוהו מ"מ האב אינו רשאי לחבול בבנו קטן יותר ממה שהוא עיקור המצוה או בלא פירש אבל משפירש עובר בלאו משום חובל בחברו,

ועיין יבמות מ"ז ע"ב, ולא הוזכרו ציצין שאינו מעכבין משמע אחר אינו רשאי לחבול בו יותר אע"ג דהתם הגר עדיין לא טבל ואין דינו כישראל גמור מכ"ש הכא בקטן הזה וצ"ע. ועיין ספר נחלת יעקב פ' שמות בפסוק ויהי בדרך במלון שכ' אפי' קודם מתן תורה דלא כתיב וחי בהם ולא שימות בהם מ"מ לא הי' רשות למרע"ה לסכן הבן במילתו דמשום מצוה דילי' דהאב אין רשאי להכניס הבן לסכנה ע"ש וה"נ דכוותי' משום זה אלי דילי' לא יחבול הבן: